

llengua literària moderna i en el parlar d'avui (amb especial vitalitat a les Balears, però també en el Principat) és el de 'encara que', com en les paraules de l'Adalansa maragalliana: «EL POETA: vius la vida veritable / de l'esperit, i encara et dol? / camines a lo imutable... —No hi ha res com veure el sol! / Doncs, tu treu-nos a la via / de les coses corporals, / bon amic, baldament sia / per patir-hi tots els mals; / mal la llum ens enlluerni, / mal el so ens deixi atuits...» (Escòlium, v. 23, O. C. I, 155); o en la poesia popular mallorquina: «prompte m'haguera coïda, / baldament tota la vida / n'hagués d'anar escalabrat» (Moll, *Amoroses*, 24).⁷

A desgrat d'una història tan clara i d'un origen tan ben establert, la nostra prolongada subordinació a la filologia castellana ha fet que hom s'entestés a identificar l'etimologia del mot amb la del cast. *en balde*, de l'àrab *bâtil* 'va', tot i que és ben sabuda l'elemental norma fonètica que només en castellà —entre totes les llengües romàniques— *ld* pot venir de *r'l*. En particular això és estrany a la nostra llengua, on hi ha *espalla* = *espalda*, *molillo* = *molde*, *rotllana* = *roldana*, *tilla* = *tilde*, etc., i el resultat de *bâtil* és de *bades*, *en bades*. Era explicable que caiguessin en aquest parany, en els primers passos de la nostra etimologia, Tallgren (*Glanures* IV, 73) o Spitzer (*Neuphil. Mitgen.*, 1913, 157ss.; *Litbl.* xxxv, 398), car ells no sabien més que el resultat final i moderníssim, el mall. o recent *baldament*, *ma*-, segurament llur exemple i la rutina presa en temps de Mn. Alcover, féu que Moll ho repetís en el *Supl. al REW* (AORBB I, 1928, 205) i que així hagi passat a *AlcM.* Però ja en el *DCEC*, s. v. *maguer* (III, 191, notes 7-11) vaig deixar ben aclarida l'evident etimologia. Segons ell no hi hauria «res de foc» en l'evolució dels sentits des de 'en va' a 'tant de bo'. En efecte!, només és que és exactament en direcció oposada. *Balde* 'vanament' no ha estat mai català, ni podia ser-ho, puix que *tl* no dóna mai *ld* en la nostra llengua.

I si hi hagués hagut aqueix *balde* adv. ¿per què s'hi hauria afegit encara el sufix dels adverbis?; tan estrany, com si en català haguéssim dit *debadement* o *balquena-ment* o *babalà-ment*, per no citar més que tres adverbis de veritable procedència aràbiga en català, o bé *marras-mente* en castellà. Res d'això no ha existit. I en canvi abunden els paral·lelismes d'evolució semàntica en mots semblants de les llengües més diverses: en aquell article m'estenia en el cas del cast. *maguer* i els seus afins, i hi ategia el cast. *siquiera* (< *sí quiera!*) i l'hispano-amer. *ojalá* que pren el sentit 'aunque', ja testificat en Quevedo («*oxalá* supiera que me había de condenar no me hubiera cansado en hacer buenas obras»), i avui vulgaríssim a la Costa colombiana, Bolívia i l'Argentina («*ojalá* no llueva, hemos de sembrar»), veg. la nota 6 a aquell article; és illustre i ben conegut el cas del port. *embora* 'encara que' provinent de *em boa hora* 'en hora bona, tant de bo'. D'altra banda és ben probable que en l'evolució catalana del mot hagi contribuït la influència de 'mal sigui que...', que, si bé col·laborant amb la pro-

pagació de nasal, ha fet que *baldament* s'hagi canviat en *maldament* a les Illes.

1 P. ex. «*Baldament* que 'ls literats catalans donassen la mà a nostre despreciant idioma pera collocarlo a la altura que li correspon» en l'olotí P. Estorch, a. 1852, cit. Elias de Molins, *Dicc.* I, 562a.—² «*Valdament* puguem aviat donar a Mossèn Jampí alabances més allargades, ja que no més plenes de cor, per obres de major alè», pròleg de J. Peprats («Pastorellet de la Vall d'Arles») a Jampy, *Lliris, Roses y Violes... del Canigó*, Perpinyà 1914.—³ No és pas, però, que sigui estrany a les altres comarques; p. ex. és mot predilecte de l'estil del folklòric tortosí J. Vergés Paulí (*Espurnes de la Llar* v, 36, 60, etc.).—⁴ «O si plagués a Déu y així fos! *Baldament fos mort lo home inic*: utinam mortuus esset...», a. 1650, P. Torra; res més que aquest sentit en Belvitges i Labèrnia (1839). És també el que dóna (com a correcte) Careta, *Dicc. de Barbarismes*, s. v. *ojalá*.—⁵ En el Bearn ha evolucionat en sentit anàleg al català «*baudementz* «en vain, inutilement», *dicc. de Lespy*, si bé allí deu estar sota la influència de l'hispanisme *baudadementz*, amb el qual l'ajunta el lexicògraf; també en català l'acció del paral·lel *baldat* pot haver entrat poc o molt en joc.—⁶ Com que tenim notícies de l'existència de *makkar* en hispano-àrab (*PALc.*, i molt sovint en Abencuzman, veg. l'ed. G.^a Gómez III, 471-73, i el *DECH*, s. v. *maguer*) és ben possible i fins versemblant que l'eiv. *mequéri* («aunque», PzCabrero) sigui també un mossarabisme autòcton; en Abencuzman el mot conserva el sentit de «*ojalá* alguna vegada, i més sovint es presenta en els de «*siquiera*», «por lo menos» (id. en italià), i també «*sin embargo*».—⁷ La variant amb *m*- és general a totes les Illes, també a Menorca (Ferrer i Guinart, *Rond.*, pp. xxii i 228).

Baldana, V. *bledà*

BALDAQUI, 'dosser solemne que cobreix el tron d'un sobirà o d'una imatge o objecte religiós', antigament tela preciosa, importada de *Bagdad*, anomenat *Baldac* a l'Edat Mitjana; fou un antic adjectiu ètnic derivat d'aquest nom, i en la seva forma moderna el mot ha estat adaptat de l'it. *baldacchino* a causa de l'ús que se'n fa com a cobricel dels papes. □ 1.ª doc.: 1839, «dosser del papa», Lab.; com a nom de la tela, indirectament 1325, en docs. d'Aragó, a on degué passar des del català.

Encara que no en tinguem presents proves documentals és segur que com a nom de tela s'usà bastant des de començaments del S. XIV; almenys ens consta la forma *baldaqui* en diversos inventaris aragonesos dels anys 1325-30 (*BRAE* II, 548-49; Dozy, *Gloss.*, s. v.; *DHistAc.*; *REW*, 8819), i els dos passatges publicats més acuradament el porten en la forma *baldaqui*, algun altre com a *baldaquín*; es tracta probt. d'un adjectiu en *-i* format a la manera aràbiga, i precisament la substitució de *-i* per *-in*, tant com el fet que